

A rejtett hálózatok ereje (Hogyan stabilizálják a világot a gyenge kapcsolatok?)

Csermely Péter*

(2004 december

weaklink@puskin.sote.hu

www.weaklink.sote.hu)

Szinopszis

A szerző a biokémia professzora, aki a stresszfehérjék gyenge kapcsolatait kutatta az elmúlt 15 évben. Vizsgálódásainak eredményeit a Vince könyvkiadónál megjelent "Stresszfehérjék" c. könyvben foglalta össze, amely elismerést aratott. 1998-tól egyre fokozódó kíváncsiságot váltott ki benne az a megmagyarázatlan jelenség, ahogy a stresszfehérjék stabilizálják a sejteket és az élőlényeket. 2003-ban az is kiderült, hogy számos más stabilizáló fehérje létezik. Mi lehet bennük a közös? Ahogy a szerző fiatal munkatársaival a lehetséges magyarázatokon töprengett, egy meghökkentően új megállapítás körvonalazódott: a stabilizáló fehérjék gyenge kölcsönhatásai adják a magyarázatot.

Miért találjuk szépnek Mona Lisa mosolyát? Miért stabilizálják a nők a társadalmakat? Miért egyformák a gyümölcslegyek? Miért instabil Afganisztán? Miért halt volna ki az ember, ha nem lenne mindenevő? Miért jobb az angol közigazgatás, mint a francia? A tervezett könyv nemcsak azt mutatja meg, hogy a fenti kérdésekre válasz adható, hanem azt a megdöbbentő tényt is bizonyítja, hogy a fenti kérdésekre a válasz *ugyanaz*. Minden bonyolult rendszert a molekuláktól a Föld élővilágának egészéig gyenge kölcsönhatások stabilizálnak. A minket körülvevő és a bennünk lévő rendszerek: nagyobb molekuláink, sejtjeink, szerveink, baráti társaságaink, munkahelyünk, a társadalom, amelyben élünk és az egész Föld – mind-mind hálózatok. E hálózatok hihetetlenül egyformán viselkednek. Közös vonásaikat, stabilizálásuk módjait mutatja meg ez a könyv, amely egy izgalmas utazásra hívja meg az olvasót az evolúció, a rák, az öregedés, az emberi nyelv, a számítógépes programok, a gazdasági rendszerek és a történelem világába. A könyv írása közben a szerző és fiatal munkatársai megtanulták új szemmel nézni a világot. Rácsodálkoztak gyönyörű egységére és erejére a különbözőség mögött megbújó egyformaságban. Ezt a nagyszerű érzést szeretnénk átadni az olvasónak is.

© Vince Kiadó, 2004

---

*A könyv kidolgozását a LINK-csoport (zömében a kutató diák mozgalomban, <http://www.kutdiak.hu> részt vevő középiskolásokból, egyetemistákból és a szakmában már nevet szerzett posztdok-okból összeállt alkalmi kutatócsoport) segíti (www.weaklink.sote.hu).

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés: a szerző (gyenge) kapcsolatai	5
2. A gondolat megszületik: Granovetter és a munkanélküliek	13
3. Miért szeretjük a hálózatokat?	16
3.1. Kisvilágság	19
3.2. Skálafüggetlenség	24
3.3. Egymásbaágyazottság	38
3.4. Gyengekapcsoltság	43
4. Miért jó, ha a hálózat stabil?	46
4.1. Hálózatzavarok: a jó és a rossz zaj	47
4.2. Zavarpasszírozás: relaxáció az élet	52
4.3. Hálózatkatasztrófák	60
4.4. Háléváltozások	64
4.5. Szinkronjaink	69
4.6. Hálózatstabilizálás. Mérnökök vagy barkácsolók?	77
5. A gyenge kapcsolatok stabilizálják a komplex rendszereket	80
5.1. A gyenge kapcsolatok stabilizálják a komplex rendszereket	80
5.2. Gyenge kapcsolatok: egy kezdő definíció	85
5.3. Stabilitás: egy kezdő definíció	87
5.4. Komplex rendszerek	89
5.5. Gyenge kapcsolatok mindenütt	91
6. Atomok, molekulák, makromolekulák	94
6.1. Energiahálózatok	94
6.2. Gyenge kötések a fehérjék és az RNS felépítésében	98
7. A sejteket stabilizáló gyenge kapcsolatok	103
7.1. Stresszfehérjék és más sejtes stabilizátoraink	103
7.2. Amikor a stabilitásunk odalesz: stressz, diverzitás és evolúciós ugrások	112
7.3. Amikor a stabilitásunk odalesz: rák, betegségeink, öregkorunk	119
8. A gyenge kapcsolatok és az élőlények stabilitása	125
8.1. Immunhálózatunk	125
8.2. Transzportálóhálózatok	129
8.3. Izomhálózatunk	130
8.4. Gyenge kapcsolatok az ideghálózatokban	133
8.5. Pszichológia hálózati szemmel	136

9. Társadalmi hálózatok	142
9.1. Hangyák, méhek, delfinek és majmok	142
9.2. Miért terméketlenek a nők időskorukban?	145
9.3. A társadalmakat stabilizáló gyenge kapcsolatok	147
9.4. Embercsoportok gyenge kapcsolatai	159
9.5. Pótvakargatásaink	166
10. Kulturális hálózataink	174
10.1. Nyelvünk hálójában	174
10.2. Regény-, színdarab- és filmhálózatok	179
10.3. Térhálózataink	185
10.4. Programhálózatok	192
10.5. Mérnökök és barkácsolók: egy új szintézis felé	194
11. Globális hálózataink	196
11.1. Gazdasági világhálónk	196
11.2. Hálóváltozások a történelem fordulópontjain	200
11.3. Gyenge kapcsolatok + bizalom → társadalmi jólét	208
12. Az élővilág egysége	214
12.1. Életközösségeink stabilitása	214
12.2. Azok a csodálatos mindenevők...	218
12.3. Gaia és a gyenge kapcsolatok	220
13. Következtetések és zárszó	226
13.1. A gyenge kapcsolatok csodálatos ereje	226
13.2. Visszatérés a definíciókhoz: szintézis	232
13.3. A gyenge kapcsolatok határain túl	251
13.4. Gyengeségünk ereje	254
14. Függelék	
14.1. Magyar nyelvű ajánlott olvasmányok	259
14.2. Irodalmi hivatkozások	260
14.3. Hasznos web-oldalak	284
14.4. Fogalomtár: a szakkifejezések magyarázata	286
14.5. Érdekes történetek jegyzéke	292
14.6. Kiegészítő információk jegyzéke	295
14.7. Kérdések jegyzéke	296
14.8. Ábrák jegyzéke	297
14.9. Táblázatok jegyzéke	297
14.10. Tárgymutató	298